

De komst van het ree op Terschelling

Jan M. Smit, coördinator reebeheer

1. Aanleiding

Op Terschelling bestond vanaf 1958 de Terschellinger Jagers Vereniging (TJV). In 1981 richtte ik hier de wildbeheereenheid op, de eerste in Nederland. Als voorzitter van bijna alle jachtclubs op het eiland en redacteur van het verenigingsblad 'de Knieneborg' was ik zeer betrokken bij jacht. In dat blad kon ik wel eens een gedachte kwijt dat het wel leuk zou zijn om op het eiland ook ree te zien. Op Ameland, met toch een wat drukker infrastructuur dan Terschelling, voelden de reeën zich goed op hun plaats. Verdieping van kennis omtrent het ree was wenselijk en daartoe bood de literatuur veel informatie. Vergeleek je de biotoop die in het studiemateriaal werd beschreven met die van Terschelling, dan bleek dat zowel rust, dekking als voedsel ruim voorhanden waren. De Noordsvaarder tot Paal 8, de Koegelwieck en het begin van de Bosplaat (Berkenvallei) boden een geschikte biotoop wat betreft rust, dekking en voedselmogelijkheden.

Bij een populatieontwikkeling moest rekening worden gehouden met het verkeer, de neiging dat eilanders niet gewend zijn om hun honden aan te lijnen en ook was er kans dat de reeën in de poldergebieden zouden verschijnen. Zouden loslopende honden in de polder een ree achterna zitten, dan had je kans dat schapen in de sloot belandden. En dat kon natuurlijk niet. In oktober 1991 werd een beheerplan voor het toen nog bejaagbare kleinwild gemaakt. Daarin werd ook het ree genoemd om te toetsen of daar op gereageerd zou worden door Staatsbosbeheer of anderen. De eerste reeën kwamen in februari 1992 op Terschelling. In dit artikel staan de details, zoals eerder verschenen, met hier en daar een iets aangepaste tekst ten opzichte van de Nota Reebeheer van februari 2016. Namen zijn weggelaten, enkele schuilnamen zijn ingevoerd vanwege privacyredenen.

2. Organisatie introductie

Gedachtes van mensen kunnen in één tijdsbestek dezelfde kant op gaan. In november 1991 kwam Jelle op de koffie om 'iets te bespreken'. Hij had vroeger veel gejaagd, maar was geen lid meer van een jagersvereniging. Hij had een tip gekregen dat hij zeven reeën in Blaricum kon kopen, deels geiten en bokken. We besloten de reeën op te halen met de paardentrailer van Jelle, op 8 december 1991. Ik was in spanning en halverwege de dag, daar ging de telefoon. Jelle: "Wat die man wel niet dacht en of een Terschellinger achterlijk was"! Kortom: het bleken damherten te zijn en Jelle nam ze natuurlijk niet mee! Maar dit was wel een financiële tegenvaller, duur vervoer met de boot, dan de brandstof heen en weer en onverrichterzake terug naar het eiland.

We waren ondertussen natuurlijk wel met de affaire bezig. We hadden A gezegd, dus B moest ook maar volgen. We spraken af om verder te zoeken, maar informatie leverde heel weinig op. Een adresje ergens ver weg, bijvoorbeeld in Noord-Brabant, was te lastig. Ik benaderde enkele anderen of zij iets wisten. "Nee, maar uitzetten mag niet, het is een overtreding van de Jachtwet 1954", hoorde ik.

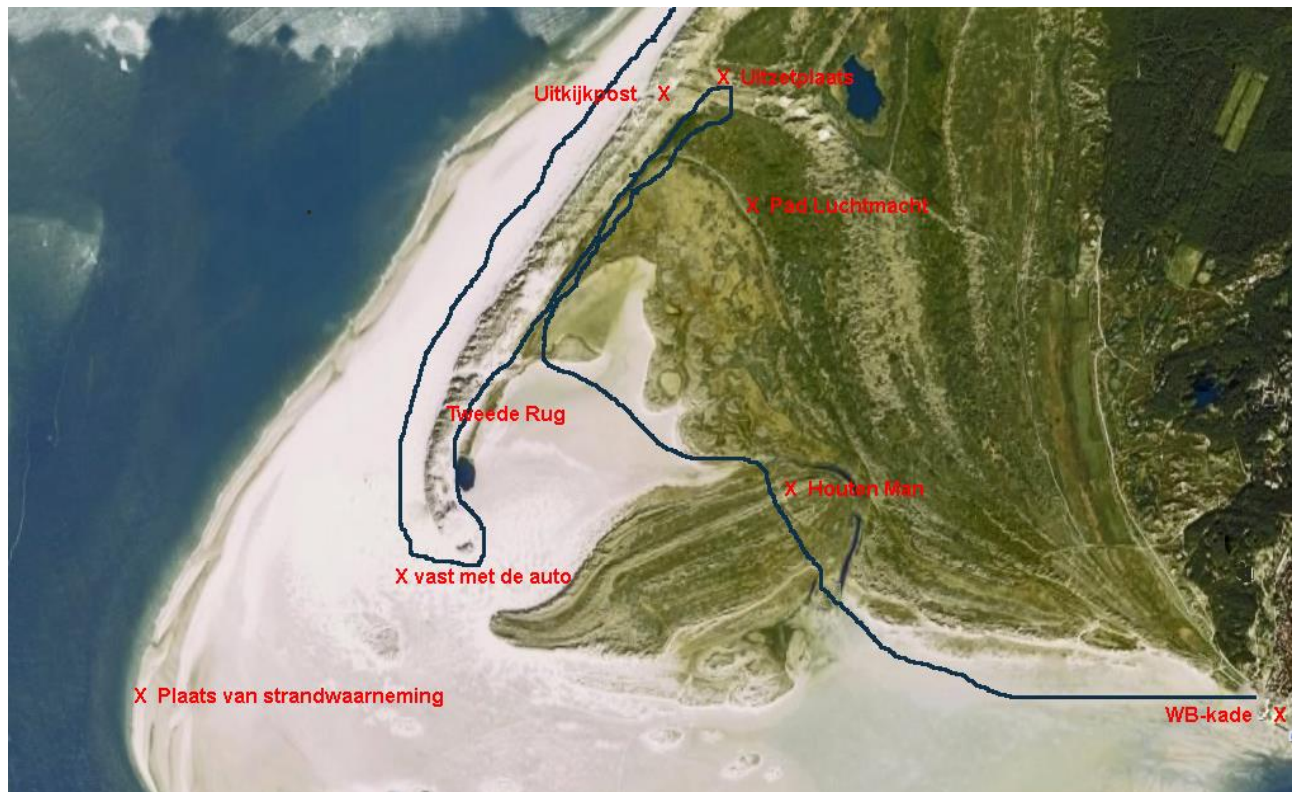
We zetten een advertentie onder nummer in *De Nederlandse Jager*, uitgave 2, eind januari 1992. Hierop kwam zegge en schrijve één reactie! Van een wildhandelaar uit Albergen (Twente) en hij fokte ree om te verhandelen. Hij zou één ongeveer vierjarige bok kunnen leveren, die in gevangenschap wat agressief werd en zich niet meer liet aaien. Ik belde wat heen en weer en het leek niet zo gunstig, want die handelaar vroeg nogal wat en wij vonden dat er beslist ook een geit bij moest. Na lang praten en organiseren kwam eindelijk de belofte, dat er een beslagen (drachtige) tweejarige geit bij zou komen.

Voor vertrek hadden we een locatie op de Noordsvaarder uitgezocht waar weinig verstoring door mens en hond te verwachten was. Paal 3, binnenkant, daar waren veel lage duintjes met overvloedige kruidenvegetatie en ook veel dekking. Vanwege het feit dat de luchtmacht nog actief was, kwamen daar weinig wandelaars. Jelle zou die twee dieren ophalen, een bok, zesender in de bast en de geit. Hij kreeg f1250,00 mee voor de reis en de aanschafkosten. Op vrijdag 21 februari 1992 ging Jelle met de 4WD op de boot. Hij arriveerde op tijd in Albergen en er kwam een veearts om de bok licht te verdoven voor het vervoer. Deze bok werd in het hooi van de trailer gelegd en de geit werd niet verdoofd in een kist gestopt waarin deze kon liggen en staan, maar niet draaien. Dit was om paniek te voorkomen en om het dier op z'n plaats te houden. De kist moest later weer teruggebracht worden.

De boot arriveerde 17.00 uur op het eiland, het liep tegen de avond. We gingen bij paal 8 het strand op, maar het was eigenlijk al te donker. Jelle ging met de trailer voorop en ik volgde met de Landrover. Vlakbij paal 3 kwam Jelle, toen we om de tweede rug heen wilden draaien, nog vast te zitten (kruisje op het overzicht) en met moeite konden we de combinatie los krijgen.

We reden binnendoor naar het kleine uitkijkpostje van de Luchtmacht dat aan de oostkant van de tweede rug op het duin stond. De dieren zouden losgelaten worden aan de binnenkant van de strandsduinen, bij het noordelijkste rietveld met ook lage vegetatie. Helaas wel in het zicht van de Brandaris en we hoopten dat het niet op zou vallen (er kwamen daar wel vaker terreinwagens). Het was ook omstreeks etenstijd en we verwachtten geen andere toeschouwers. De nog licht verdoofde bok moest er eerst uit, deze zou waarschijnlijk wel een beetje in de buurt blijven. Voor de eigen herkenning had de fokker een lichtblauwe markering (zoals bij schapen) in de hals aangebracht. De bok kwam hoe langer hoe meer bij z'n positieven en wilde maar steeds 'om de west' lopen, richting Vlieland en vaarwater! We verhinderden dat door hem naar het oosten terug te jagen. Vlug lieten we de geit los, zodat de twee met elkaar verder konden. De geit stootte er meteen vandoor, richting paal 4, gunstig dus. Het was bijna donker, we konden de dieren maar heel kort op zicht vervolgen. Mensen waren er niet en na

deze actie reden we onzeker en licht voldaan langs de luchtmachtoren, over het pad van de Luchtmacht naar de eerste rug en langs de Houten Man naar de WB-kade, zie tekening. Borreltje bij Jelle, we praatten na en hoopten er het beste van. Zondag 23 februari zag ik 's morgens de prenten van de reeën dichtbij de plaats van loslaten. De prenten van de geit waren over een afstand van 300 meter te volgen. Ze verdwenen in het rietveld. Ik liet ze aan een toevallig aanwezige jager zien.

3. Verdere ontwikkelingen

Nu volgt een kleine reconstructie. Zondag 23 februari 1992, omstreeks 18.00 uur, reden een zeehondenredder Sil en een vriend van hem van de politie in een Landrover over de spathoek, richting Noordzeestrand, op zoek naar zieke zeehonden. Omstreeks 18.00 uur konden zij hun ogen niet geloven: ze zagen een 'hert' in de schemer het water uit komen om zich met moeite een weg naar en over het strand te banen. Dat gebeurde bij paal 1, dwars van de tweede rug. Ze hadden geen fototoestel bij zich. Omdat hij het bijna ongeloofwaardige toch wilde fotograferen, bleef één man achter om het dier in de gaten te blijven houden en Sil ging als een haas een fototoestel thuis ophalen. Zo kon hij omstreeks 19.00 uur het ree (bleek later) flitsen. De bok was wat bekomen van de zwemtocht en liet zich tot op ± 35 meter benaderen. Met enige goede wil zag je de contouren op de foto. Wel was vrij nauwkeurig het geweitje te zien, een zesender in de bast. In een poging tot vangen liep het dier naar de tweede rug en daar verloren zij het uit het oog, te donker. Of het ree het nu verder goed zou maken? We zullen zien.

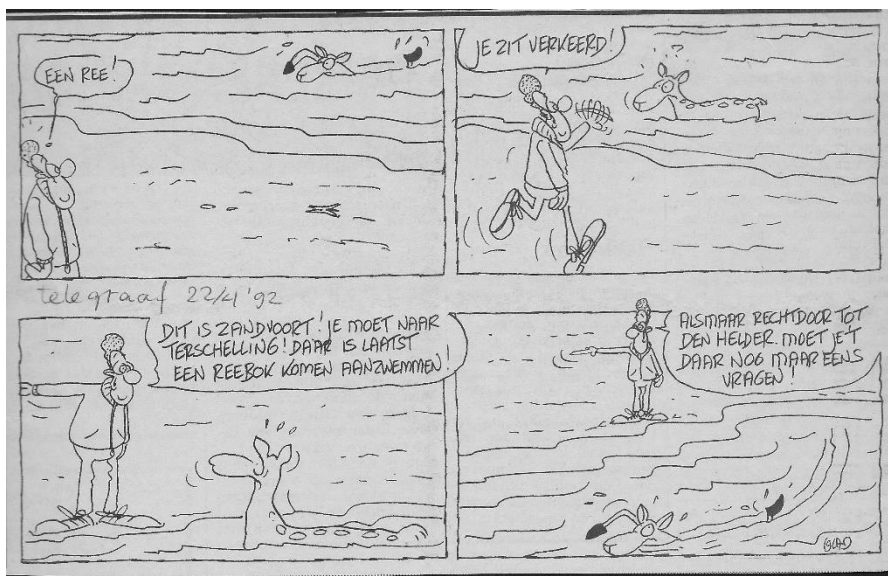
Beide heren waren natuurlijk erg trots op hun 'vondst' en zo iets kun je op een eiland niet lang geheim houden. Binnen de kortste keren bereikte het nieuws vele eilanders en de geruchten waren niet van de lucht. Dat nieuws werd ook aangewakkerd door de oplettendheid van een werknemer bij de Luchtmacht, die Sil de volgende dag (maandag 24 februari) aan de waterkant zag rondscharrelen. Hij kreeg in de gaten wat Sil deed want ook hij zag de prenten. Hij hoorde toen van Sil, dat hij met zijn vriend een 'hert' uit het water hadden zien komen! Het nieuws van

hun ervaring bereikte mij dinsdagochtend 25 februari. Die middag nam ik poolshoogte op het strand en ik zag de sporen ongeveer 300 meter zuidelijker van de 'strandings'plaats naar het water toelopen. Het moest dezelfde bok geweest zijn, die immers al bij het loslaten al een onverklaarbare drang voelde om in westelijke richting te gaan. Sil had deze zuidelijke sporen gemist, want Sil en vriend gingen er van uit, dat het dier aan was komen zwemmen en pas op de landingsplaats zijn eerste prenten in het zand drukte. 's Middags mocht ik de foto's zien, hoewel met wat argwaan want ik was jager.

Hoe dan ook, zo'n uitzonderlijke 'zwempartij' blijft niet lang geheim en voor je het wist, had de landelijke pers er de lucht van gekregen. De eerste berichten stonden in het Fries Dagblad en de Leeuwarder Courant, maar al snel volgden de grote dagbladen als De Telegraaf, het Algemeen Dagblad, enz. Later bleek de buitenlandeditie van de N.R.C. het bericht te hebben overgenomen, zodat mijn dochter die toen tijdelijk in Costa Rica woonde ook op de hoogte kwam van dit laatste Terschellinger nieuws! De Telegraaf had een paar dagen later een

'spotprent' van een zwemmend ree, ergens langs de kust bij Zandvoort, die de weg vroeg naar Terschelling! Wij hielden ons stil, maar vonden dat het toeval ons buitengewoon had geholpen.

De twee zehondenredders waren 'onverdacht' en vooral door de aanwezigheid van een politieman twijfelde bijna niemand

aan het betrouwbaarheidsgehalte van de waarneming. Het hele circus kwam op gang, interviews en verzoeken om mijn mening, als voorzitter van de jachtclubs. SBB wist ook niet goed, wat ze ermee aan moest. Woordvoerder SBB: "We hebben iets verloren dat er niet was en door wat er kwam, maar hier niet hoort te zijn", of zoiets. De bevolking leek enthousiast en SBB kon het niet maken opdracht te geven tot afschot! Zoals bij zehondenredders te doen gebruikelijk is, moest het gevonden dier natuurlijk een naam hebben. 'Columbus' moest het worden, naar degene, die het eerst het 'Nieuwe Land' had ontdekt. Heel leuk gevonden, maar wilde dieren zijn geen mensen en hebben geen naam.

Zondag 1 maart (het was een schrikkeljaar) 1992. Pechdag. Een jager die aan de Willem Barendskade woonde belde me omstreeks 12.00 uur. Ook hij had van de geruchten gehoord. Hij keek die zondagmorgen uit het raam en meende een grijze vlek op de zuidelijke havendam te zien, dwars van de aanlegplaats van de Zeekoet, de loodsboot. Hij pakte zijn veldkijker en het was bijna onmiskenbaar: een dood ree! Vanwege de doorzettende eb kwam het dier verder boven water en het ree werd steeds duidelijker zichtbaar!

Ik belde iemand die op de loodsboot werkte en we namen de jol van de loodsboot om naar de havendam te gaan. Inderdaad, de bok had als herkenning de blauwe vlek, dus het moest onze uitgezette bok zijn! Dat was dus het einde van het leven van 'Columbus'. Had Sil het beest maar geen naam moeten geven!

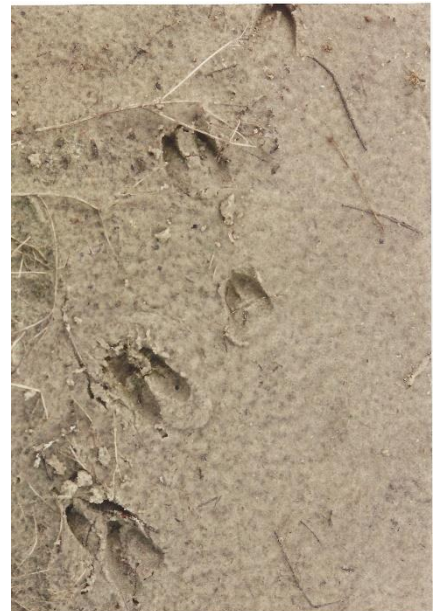
We namen het dier mee naar mijn huis. We hielden beraad over wat verder te doen en maakten een paar foto's. Het dier zou begraven worden in de tuin, maar eerst verwijderden we kop-hals en één voorloper, omdat het sneu was, dat het dier zonder meer onder de grond zou worden gestopt. De kop verdween in de diepvries, misschien voor het Natuurhistorisch Museum?

Iedereen was net weg en het dier was achter in de tuin begraven en daar kwam de politie (de vriend van Sil en nog iemand) in vliegende vaart aan. Ze hadden gehoord, dat het ree 'van Sil plus vriend' meegenomen was en daar waren zij nogal ontstemd over. Dat is natuurlijk begrijpelijk, want ook de politieman (als 'ontdekker') was met het lot van het ree begaan. Het moest weer opgegraven worden. Ze namen behalve het kadaver ook de kop mee want ze wilden het laten onderzoeken door de dierenarts. Achteraf veronderstelden ze wellicht dat het ree toch clandestien geschoten zou zijn. De dierenarts vond geen maag- of darminhoud. Met andere woorden: het dier had volgens hem geen tijd gehad om iets op Terschelling te eten en daarmee hielp ook de dierenarts ons onbewust. Nu werd aangenomen dat de dood gevonden bok (foto) óók de overtocht gewaagd zou hebben, waarbij het in de laatste honderden meters vóór Terschelling jammerlijk in het Schuitengat moest zijn verdronken. Anders kon

het toch niet met de vloed in de haven beland zijn? Twee dieren naar het eiland overgelopen (-gezwommen) en naar alle waarschijnlijkheid had één dat dus net niet gehaald. Men veronderstelde dat de dieren vanuit de Friese kust over waren gekomen. Het was die week namelijk extra laag water door een sterke oostenwind en bovendien heel mistig, dus 'ze zullen wel gedesoriënteerd geweest zijn en daarom verder het wad waren opgelopen dan wenselijk was'. Wij lieten het maar zo!

De meegenomen kop met bastgewei heeft iemand van Staatsbosbeheer laten prepareren en hangt nu waarschijnlijk in het kantoor van Staatsbosbeheer. Al met al een duur koppetje (van 'Columbus' dus). Maar de bok, die volgens iedereen op de Noordsvaarder uit het water was gekomen moest nog op het eiland zijn, daarover ontstond weer de nodige publiciteit. Enkele mensen hadden de eerste week van maart 1992 weer prenten gevonden bij paal 3 en omdat deze vers waren, werd duidelijk dat die 'eerste' bok dus nog steeds ter plaatse was. Op dat moment belde de Leeuwarder Courant voor een artikeltje en ik kon de redacteur dus geruststellen, dat er nog steeds een ree op Terschelling verbleef. Jelle en ik konden natuurlijk niet vertellen, dat deze sporen heel zeker van de tegelijk uitgezette geit waren! De bok was er niet meer, dat was zonneklaar. Heel Terschelling en Nederland haalde zonder deze kennis toch weer opgelucht adem, de bok zou nog op de Noordsvaarder

rondlopen. Mocht die wel alleen blijven? Zou het niet diervriendelijk zijn om er nog een geit heen te brengen? Slechts twee mensen wisten, dat er niet een geit heen moest, maar juist nog een bok!

Er werd gespeculeerd. Een jager: "Volgens mij zit Smit erachter, ook met die verdrongen bok". Een andere jager wees fijntjes op het feit, dat wanneer dat zo zou zijn, Smit zeker niet twee bokken uit zou zetten. Dat was logisch en het raadsel van de komst op Terschelling bleef zo voorlopig 'onopgelost'. De algemene mening bleef toch, dat ze over waren komen zwemmen en dat het zielig voor Columbus was, dat er geen geit bij kwam. In die tijd werd ook veelvuldig gevraagd, of de jagersvereniging niet kon zorgen voor een vriendinnetje. Commentaar van mij, als voorzitter: "Sorry mensen, uitzetten is tegen de wet en dat kan niet zonder risico"! Nu en dan werd ik gebeld met het verzoek om nadere bijzonderheden over het reewild. De Leeuwarder Courant was het meest vasthoudend. Eén keer wilde een journaliste nu wel eens precies wilde weten hoe het was en viel met de deur in huis door botweg te stellen, dat ik de dieren zou hebben ingevoerd. Wel vertelde ik haar dat het zeker de eerste bok Columbus was, die dood op de havendam was gevonden. Maar die verzekering zette niemand aan het denken. Indoctrinatie is soms zo doeltreffend, dat een voor de hand liggende oplossing (hoe wist ik zo zeker dat het de eerste bok was?) niet overwogen wordt.

4. Voortgang

Tot half maart 1992 vonden enkele ter zake kundige mensen prenten van reeën. Die moesten dus nog steeds van de geit zijn. De meeste afdrukken werden gezien bij het noordelijke rietveld van paal 3 tot 4,5, in de buitenduinen. Maar ook prenten aan de westkant van de duinen bij paal 3, bij en op het oude pad van de Luchtmacht. Een jager vertelde eind maart bij paal 5 een bok gezien te hebben. Helaas, er liep immers nog maar één geit rond en meer niet!

Ondertussen werd er iets aan fondswerving gedaan. Terschelling verwachtte, dat de ene zogenaamde 'bok' (die dus een geit was) het op den duur wel af zou leggen, maar Jelle en ik deden al weer moeite om enkele bokken op de kop te tikken. We namen contact op met de Vereniging Het Reewild. Zo kwamen we in overleg met een functionaris van de afdeling Noord-Nederland, Jochem. Hij vroeg het hoe en waarom voor een eventuele levering en zou nadenken over de gevraagde medewerking, maar voelde er wel voor. ("Dat vind ik hartstikke leuk, zo'n experiment op een eiland").

Opnieuw belden we met de handelaar uit Albergen. Er zouden weer twee bokken geleverd kunnen worden, een jaarling en weer een vierjarige bok, na enig praten voor f 650,00. De oudere bok was ook een zesendertje in de bast, de jaarling had twee eindjes, de ene wat langer dan de andere.

Jelle wilde ze op 22 maart 1992 ophalen, deze keer alleen met de 4WD, dus zonder trailer. De kist, die we hier van de eerste keer nog hadden ging in de auto en de afspraak was, dat de handelaar de andere ook in een kist zou doen. Geen van beide bokken zou verdoofd worden. De oudere bok bleek tijdens het vervoer erg onrustig en Jelle besloot, om deze kist tijdens de boottocht op z'n kant te leggen, dan was de bok tenminste stil. Hoe stil, zou blijken.

De boot kwam ongeveer 22.00 uur aan en daarna gingen we 'midden in de nacht' naar paal 4,6 om de dieren in het rietveld achter de duinen los te laten. We droegen de kisten 500 meter de strandsduinen over, naar het rietveld. De vermoeidheid sloeg toe vanwege het gewicht en de obstakels in het donker. De schuifdeksels gingen van de kisten en ja hoor... In het licht van de zaklantarens lag de oudere bok opgevouwen in de kist en was overleden. Nog niet zolang trouwens, want hij was nog warm. De jonge bok leefde en die lieten we gaan, maar dat leek ook niet best. Eén stangetje was beschadigd in de kist en daar kwam wat bloed uit. Het bleef stokstijf staan en kwam in de laagte van de vallei met wat riet niet van z'n plaats. Twintig

minuten lang niet. Toen begon het wat 'lucht te happen' en deed een stap, maar niet van harte. Het was wel een uur of elf, half twaalf 's avonds en we wilden naar huis. Het jonge bokje deed nog een paar stappen het droge rietveld in. We wisten, dat er geen water stond en bovendien liep het in mooie dekking. Met de dode bok gingen we terug naar de auto's. De overleden bok heeft Jelle de volgende ochtend ergens begraven. De volgende morgen heel vroeg gingen we terug om te kijken, maar het bokje was (gelukkig) verdwenen!

Op 25 maart, dus 3 dagen later, 's avonds verse sporen gezien van paal 4,6 tot 4,2. Het leken twee verschillende groottes. Had de jaarling de geit gevonden? De stand was dus een éénjarige bok en één geit op Terschelling! Van de vier getransporteerde reeën waren twee dood gegaan. Jammer en duur, maar we wilden niet opgeven. De geslachtsverhouding was nu in ieder geval in een belovend beginstadium.

5. Aanvoer houdt op

Ondertussen was er weer contact met Jochem, het genoemde Drentse bestuurslid. Hij was op het spoor gekomen van een boerenfamilie, die langs de Verlengde Hoogeveense Vaart woonde en die er een hobby van had gemaakt, om reeën die dreigden te verdrinken, 's morgens vroeg uit de vaart te halen. Er waren namelijk nog geen wildopstappen langs de oevers gemaakt. Deze boer voelde er echter niets voor, dat de geredde reeën in een veld in zijn buurt werden uitgezet, omdat hij bang was, dat ze dan toch maar geschoten zouden worden. Jochem beloofde ze, dat ze naar een Waddeneiland zouden gaan (hij wilde Terschelling nog niet noemen) en de komende jaren heel veilig zouden zijn. Dat was dus dik voor elkaar.

Iemand uit de jagerswereld wilde vier kisten maken, naar het model van de kisten uit Albergen. Deze werden aan de binnenkant met vloerkleed bedekt. Een en ander was om de reeën die we uit Drenthe verwachtten, goed te kunnen transporteren. Ook moest er nu een deal gemaakt worden met rederij Doeksen. Iemand die bij de rederij werkte (hij vond het een leuk idee), wilde na uitleg waar ze mee bezig waren medewerking verlenen (al wéér één die van het project wist!). Hij maakte in orde, dat we direct met een auto op de boot heen en weer konden varen, indien we een ree moesten ophalen. Dat moest ook wel, want vaak liepen de reeën 's nachts in de vaart en deze werden er dan vroeg uitgehaald. Een kennis uit Hoogeveen wilde een ree tegen vergoeding naar Harlingen brengen. Prima geregeld op deze manier. Het begon er nu om te spannen. De meeste reeën konden in de maanden april tot juni uit het water gevist worden, daarna nam de migratie van de dieren sterk af en werd er eigenlijk niets meer uit de vaart gevist. Op het eiland bleef het op het reeënfront betrekkelijk rustig. Er werd wel over reeën gepraat, maar niemand zag iets. Was het bokje er eigenlijk nog wel? En hoe ging het met die eerste geit?

Op 26 maart 1992 werd het jaarlingetje door een hond achterna gezeten, zo meldde iemand 's morgens vroeg. Maar wel aan het begin van het Groene Strand, bij het slootje aan de zuidkant van het toenmalige dijkje. Het bokje verdween richting WB-kade. Ik belde als een haas een toen bevriende jager. Gelukkig was hij al wakker en vrij van dienst, dus hij stooft in z'n Landrover richting 'De Walvis', om te zien of hij het bokje kon terugjagen. Want opnieuw een bok in de haven kon de publiciteit natuurlijk niet verdragen! Gelukkig trof hij niets aan en aan het gedrag van verschillende wandelaars te zien, langs de haven, was er waarschijnlijk ook niets bijzonders voorgevallen. Het dier moest wel het Seinpaalduin aan de noordkant van het dorp opgegaan zijn. Dezelfde middag zocht ik daar in het bos achter De Walvis en vond inderdaad sporen, die richting Pr. Margrietlaan(!) liepen. Deze prenten waren te volgen over de noordelijke hellingen van het Seinpaalduin tot dicht bij de huizen, richting Doodemanskisten. Voorlopig veilig? Niemand wist het zeker.

Het jaarlingetje bleek reislustig, want het kwam helemaal vanaf de buitenkant van paal 4,6! De volgende ochtend (27 maart), zag ik het bokje opnieuw bij het slootje langs de groene landen, aan de zuidkant van het dijkje. Onmiskenbaar dezelfde jaarling, met een korter en een langer stangetje. Op hetzelfde moment kwam de auto van de Luchtmacht over de lage strandsdunnen dichterbij en dat personeel zag het bokje ook. Het ree aarzelde en wist niet waarheen te gaan. Na een paar minuten ging het bokje weer richting Seinpaalduin en bleef dezelfde middag onvindbaar. De volgende morgen (28 maart) een waarneming door iemand bij De Walvis en op dezelfde dag bij de splitsing van het fietspad achter Doodemanskisten. Steeds hetzelfde spitsertje (foto).

Wonderlijk beest. Iemand zag hem toen op 29 maart op de kruising Longway/Zwartduin. Vervolgens nam een jager hem waar op dezelfde dag om 21.15 uur op de badweg van West, ongeveer 200 meter noordelijk van de toenmalige Nollekes. Toch wel weer drie kilometer verder. Hij liep wat af! Op 30 maart is hij gesignaleerd in een weiland westelijk van de Piddé, waar ik hem op 2 april kon fotograferen.

Hardnekkig bleef de naam - die Sil het bokje gegeven had -, bestaan. Sil had kunnen zien dat het hier een heel ander bokje betrof dan die hij uit het water had zien komen. Nu had het bokje even een goed territorium gevonden, want het bleef een week of drie in de buurt van de Piddé, aan de rand van de polder bij Halfweg. Het was natuurlijk ook niet zo schuw, vanwege het park waar hij uit kwam! De bok was inderdaad soms tot op 10 meter te benaderen. In die dagen is het veel gefotografeerd en gefilmd, o.a. door Sil die kriskras door die weilanden liep om hem op te stoten. Op een goed moment was het dan ook tijdelijk verdwenen. Regelmatig werd het bokje tot 20 april 1992 in die buurt waargenomen.

Het zo genoemde 'Piddé-bokje'.

Er stond een artikeltje in de Leeuwarder Courant op 18 april, met bijgaande foto.

In de tussentijd leek de geit bij paal 3 in het niets opgelost. Waren de dieren nu niet een beetje te ver (paal 3 - Piddé; ruim vier kilometer) uit elkaar? Een andere deskundige stelde me gerust, ze zouden elkaar heus wel vinden. Op 20 april zag ik op het noordelijk eind van het oude Luchtmachtpad verse prenten. Weer een teken van leven van de geit van 21 februari! Hoewel nu alles voor het reeervoer geregeld was, kwamen er tot eind april geen meldingen meer van vangsten uit Drenthe, maar dat had zijn reden.

Het weekend van 26 april 1992 bezocht ik de Twentse handelaar, de kisten moesten terug. Jochem nodigde me voor de terugweg uit om reeën in zijn veld te bekijken. Hij vertelde dat de bevriende boer wegens longkanker in het ziekenhuis was opgenomen. Zijn zonen zouden het echter overnemen en deze verzekerden ons, dat ze bij een vangst direct zouden waarschuwen. Vanaf 27 april zouden ze gaan patrouilleren. Verder overleg geschiedde met Joop Poutsma, de reedeskundige van Nederland uit Haren. Op 27 april volgde een telefoongesprek van drie kwartier, waarin Poutsma goede adviezen gaf en liet blijken dat hij behulpzaam wilde zijn.

6. Meldingen en spanning

Eindelijk kwam er dan een reemelding, maar wel op een vreemde manier. Op zaterdag 9 mei 1992 belden er omstreeks 10.00 uur twee mensen van de politie bij mij aan de deur met de boodschap, of ik meteen Jochem moest bellen. Jochem kon me namelijk niet te pakken krijgen. Hij had toen maar de alarmcentrale gewaarschuwd. Je moet wel lef hebben! Ik vertelde de politie dat hij me voor een spoedadvies nodig had, maar in feite wilde Jochem een smalree melden. De boot was dus geen probleem, maar er moest natuurlijk vervoer geregeld worden. Het was even moeilijk om een betrouwbaar iemand te vinden en dat werd uiteindelijk een bevriende jager. Hij kon met de boot van 12.30 uur vertrekken van het eiland en was 17.15 uur weer terug. Een mooi smalree, gezond en goed overgekomen. Met enkele belangstellenden zijn we met mijn Landrover naar het bos ten zuiden van het Gritjeplak gegaan en daar lieten we de geit lopen in het dichte struikgewas. Langs een bospad, 400 meter zuidelijk van het fietspad.

Op zondag 10 mei belde een BOA van Staatsbosbeheer. Weet jij waar of een bok loopt? Er is namelijk òf gisteravond òf vanmorgen een geit uitgezet. Iemand had kennelijk gelekt, maar wie? Misschien had ook iemand iets op de boot gezien? Ik wist het niet, maar kreeg de indruk, dat de BOA geen jager verdacht. Toch goed oppassen in het vervolg!

Op 28 mei 1992 was het weer raak. Een Drentse kennis zou de tweejarige (drachtige) geit naar Harlingen brengen. Nu ging Jelle heen en weer. Deze geit zou worden overgeladen op een kruispunt een paar kilometer westelijk van Harlingen. Jelle zou dan een lege kist meenemen, dan kon die ook omgeruild worden. Dat verliep volgens plan. De man werd betaald voor de reis en Jelle kon met dezelfde boot weer terug. We zetten ook deze geit op dezelfde plaats bij het Gritjeplak uit. Het was warm en het beestje had het duidelijk benauwd, zodat het tijd werd, dat het de vrijheid herkreeg. Het bleef even kijken, nam toen drie geweldige sprongen en was in het jonge struikgewas verdwenen. Een prachtig gezicht en langzamerhand was er reden tot vreugde vanwege de komst van dit mooie dier op het eiland. De score was nu vier reeën, drie geiten en één (tamme) bok. Maar toch wel een goed begin, vooral door de drie geiten, die er nu waren. En heel Terschelling dacht nog steeds, dat er maar één bok rondliep.

Sil als zeehondenredder zette een stukje in de Leeuwarder over wat nu verder diende te gebeuren, maar dat was nogal amateuristisch. Op 30 mei ging ik naar de Drentse boer en nam wat Terschellinger producten mee. Hij vertrouwde de hele zaak niet meer zo, vertelde hij. Hij wist namelijk nog steeds niet exact, waar 'zijn' dieren naar toe gingen en wie voor de opvang zorg droeg. Al met al niet bevorderlijk voor de PR.

Ik vertelde nu dat ze naar Terschelling gingen en dat ze daar voor langere tijd beslist veilig zouden zijn. Hij was blij met de eilander producten en ik gaf hem voor alle moeite een 'redelijk bedrag'. Zo werd het vertrouwen hersteld.

Op 4 juni was het weer raak. Jelle was verhinderd die dag en een jager ging met de boot heen en weer, met een reeënkistje. Dit keer met de ochtendboot en hij was tegen twaalfen terug. Hij had geen tijd om mee te gaan om het ree uit te zetten, maar dat kwam allemaal goed. Iemand van Staatsbosbeheer had ondertussen een betrouwbare melding van een andere SBB-medewerker gekregen. Hij had die dag een bokje om 06.30 uur de badweg van West zien oversteken. Dat was de reden, dat de nieuwe geit in het bosvak ten westen van het Studentenplak werd losgelaten. De hoop was dat de Piddebok en de geit elkaar zouden vinden, want de bronst begon over ongeveer zes weken! Als de melding van die bok betrouwbaar was, dan was dit waargenomen dier dus het spitsertje, dat al die omzwervingen gemaakt had en nu kennelijk een territorium bij de badweg had gevonden.

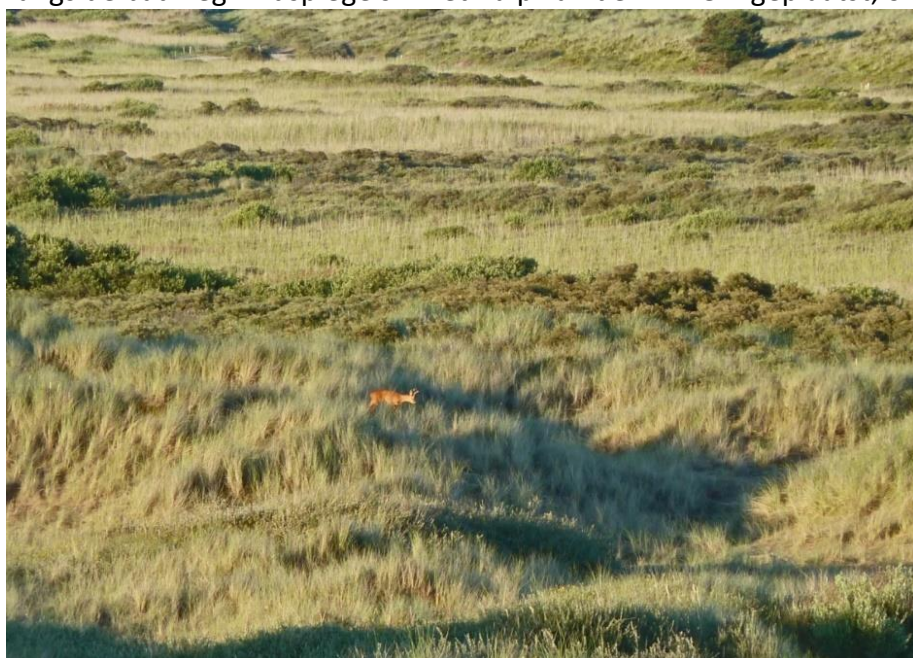
Stand op 4 juni 1992: 4 geiten en 1 bok. De Drentse boeren zouden proberen nog een mooie tweejarige bok te krijgen. Op 20 juni 1992 nog steeds geen bericht en dat leek dus niet zo gunstig, gezien de tijd van het jaar. Via een andere weg hoorde ik, dat een sluiswachter in de buurt van Assen ook wel eens reeën uit zijn sluis haalde. Daar zocht ik contact mee, maar dat werd niks. Op 23 juni belde de man uit Albergen met de mededeling, dat hij een mooie jaarling had, fraai geweitje. Goed dan. Jelle haalde hem op, kosten f350,00. Vrij duur, maar wat moet je? Op 24 juni, na aankomst van de avondboot werd deze bok om ± 22.00 uur weer zuidelijk van het Grltjeplak uitgezet, dezelfde locatie als de twee geiten.

De totale populatie bestond eind juni 1992 dus uit vier geiten, waarvan enkele waarschijnlijk beslagen (drachtig) waren en twee jonge bokken. Twee aangevoerde bokken waren bewijsbaar overleden. Volgens waarnemingen verbleef één geit bij paal 3, twee geiten en een bok bij het Grltjeplak, een bok en een geit bij de badweg West. Daar hielden we het op en sloten de actie. Op 3 juli 1992 belde Jelle. Hij zou een ree hebben gezien tussen het eerste en tweede pad oostelijk van het Riviertjepad. Duidelijk bleek me door de veldkijker dat dit weer het 'Piddebokje' was. Het had dus de weg terug afgelegd, naar de geiten, die bij het Grltjeplak liepen. Op 3 augustus zag ik twee geiten in de duinrand achter het Donkerebomenbos. Ze knabbelden van een lijsterbes en ze zagen er prachtig rood uit.

De waarnemingen waren schaars, maar gaven toch aan, dat de reeën er nog waren. Kadavers en meldingen van aanrijdingen bleven uit. De zorg bleef, of bok en geit elkaar zouden vinden! Poutsma stelde me echter gerust en vertelde, dat dit geen enkel probleem zou zijn. Reeën zijn wat dat betreft niet snel uit het veld te slaan en ze vinden elkaar tot op vele kilometers afstand. We zullen zien!

Een hele trieste boodschap bereikte ons in 1993. De Drentse boer en zijn beide zoons waren aan kanker overleden, er was nu niemand meer, die de reeën uit de vaart haalde. Hoefde ook niet meer, want kort daarop zijn uittredeplaatsen voor dit wild in de vaart gemaakt.

Met de ontwikkeling van het ree leek het in de jaren daarop goed te gaan. Niet alleen werden de waarnemingen steeds talrijker, ook zagen jagers op plekken in het bos en in het duin veegen, krabplaatsen, legers, boonsel, vraat, prenten en andere tekens van leven. In 1994 werden langs de badweg wildspiegels - met hulp van de MAVO – geplaatst, om aanrijdingen te

voorkomen. Dit vanwege regelmatige reewildmeldingen uit die buurt. Binnen de wildbeheereenheid ontstond een reebeheercommissie', die vegetatieonderzoek verrichtte en die de meldingen zou gaan coördineren.

Een bok in de duinen bij paal 5

Joop Poutsma is enkele malen op Terschelling geweest om te vertellen, hoe zo'n onderzoek het beste kan verlopen. Op 3 maart 1994 hield Joop een reewildlezing in Zonneweelde op het eiland. Die werd heel goed bezocht, onder andere was ook de vriend van Sil daar. Over de vraag, hoe het wild op het eiland was terechtgekomen, moest Joop echter het antwoord schuldig blijven, dit tot ongenoegen van enkelen, die de echte waarheid wel eens wilden weten.

7. 25 jaar later...

De boodschap was toen, dat de waarheid 25 jaar later (dus in 2017) bekend zou worden gemaakt. Een toen enthousiaste medejager maakte een reewildbeheerplan, dat de waarderingsprijs van de afdeling Noord van de Vereniging Het Reewild verdiende. Hij kreeg de prijs van Jochem uitgereikt. Ook maakte hij grote overzichtskaarten met een coördinatensysteem in hectares, aan de hand waarvan alle bijzonderheden en gegevens gerubriceerd konden worden. In de daarop volgende jaren noteerde de RBC alle meldingen. Tot april 1996 verbleven de reeën op het westelijk deel van het eiland, van paal 2 tot aan de Koreabosjes achter Midland. De populatie werd dat jaar geschat op tussen de 30 en 40, waarbij na de zomer de stand gegroeid zou zijn tot circa 60 stuks.

Geitkalf in het duin, anderhalve week oud.

Het vervolg zal hier globaal worden weergegeven. In 1997 (dus vijf jaar na de komst van het ree) werd een Stichting Reeënbeheer Terschelling opgericht, waarin jagers met gevoel voor het ree werden opgenomen. Een certificaat voor reewildbeheer werd zeer op prijs gesteld. De populatie groeide na de eeuwwisseling

exponentieel, zodat in de jaren 2004 tot 2007 de totale stand op het eiland op ongeveer 600 werd geschat. Meer dan een schatting kon dat niet zijn, want het reewild laat zich niet tellen. De waarschijnlijkheid van dit aantal werd afgezet tegen daadwerkelijke sporen in het Staatsbosbeheerterrein, veegbomen, krabplaatsen, vraat, boonsel, prenten, aantal kalveren per geit, grootte van de sprongen, gevonden kadavers, prenten in buitenduinen en bospaden en meer. In die tijd werd een klein aantal reeën na afschot bemonsterd, op controle voor de conditie van de populatie en op eventuele ziekteverschijnselen. Longworm, keelhorzel en leverbot werd regelmatig aangetroffen. Eén geval van para-tbc, ook schadelijk voor vee. Op de huid meestal heel veel teken. Maar teken in de vacht van hert-achtigen worden niet besmet met de borrelia-bacterie, maar worden daartegen juist 'gesteriliseerd', zodat ze de ziekte van Lyme niet meer over kunnen brengen. Het gehoorde bezwaar dat juist de reeën zouden zorgen voor veel meer besmette teken is daarom onjuist. Van alle gegevens werd een uitgebreid verslag bijgehouden. De gegevens werden door middel van grafieken in een algemene nota 'Het Ree op Terschelling' (2016) verwerkt.

Een tekenpikkende kauw op de kop van een geit. Die lijkt het uitstekend te vinden!

In 2008 werden alle jagersverenigingen op het eiland ondergebracht bij één wildbeheereenheid (WBE), zodat de communicatie beter zou kunnen verlopen. Leek dat aanvankelijk prima te functioneren, allengs werd het uitzicht voor de toekomst van het ree steeds somberder.

Het laatste decennium veranderde veel voor de jachtmogelijkheden op het terrein van Staatsbosbeheer. Steeds meer kleinwildsoorten werden niet meer vrij gegeven voor de jacht, zodat alleen het konijn als mogelijke schadeveroorzakende diersoort om te 'beheren' overbleef.

De Stichting Reeënbeheer ging eveneens onder in de algehele WBE. Het afschot op ree leek voor vele jagers steeds belangrijker te worden vanwege het ontbreken van de gebruikelijke kleinwildsoorten. Daarnaast werden er na 2007 duidelijke tekenen in het veld waarneembaar, dat de reeënstand zich na de exponentiële groei stabiliseerde met een trend tot vermindering, zodat juist geringer afschot een goede maatregel geweest zou kunnen zijn.

Velen konden constateren dat juist het afschot door de jagers te sterk toenam, waarbij het afschot niet meer in balans was met de landelijke criteria van 'verstandig beheren en benutten'. Van een professioneel beheer was zodoende in het laatste decennium geen enkele sprake meer.

In 2016 liep het afschot van bijna uitsluitend leidende geiten hoog op. Juist deze geiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling en overlevingskansen van familieverbanden binnen de reeënpopulatie, maar ook voor dat belang bleef de plaatselijke WBE ongevoelig. Ondanks schriftelijke waarschuwingen met een beargumenteerde nota aan alle ter zake doende jachtorganisaties bleek dit geen effect te hebben. Zodoende was er een opiniërend stuk in de Leeuwarder Courant (augustus 2016) nodig om het nodeloze en onwettig gebleken afschot onder de aandacht te brengen. Staatssecretaris Van Dam (landbouw) trok daarop de provinciale toekenning voor bemachtiging van het reewild in. Er is vervolgens een commissie vanuit de provincie benoemd om nader onderzoek te doen of er de komende tijd nog afschot op dit eiland plaats moet vinden. Dit onderzoek met richtlijnen en conclusies zal waarschijnlijk tegen het einde van 2017 verschijnen. Rekening wordt gehouden met drie belangrijke criteria die voor toekenning van afschot aanwezig moeten zijn. Deze luiden kort samengevat: 1. rationeel te veel aanrijdingen; 2. onaanvaardbare flora-en faunaschade; 3. uitzichtloos lijden (aangereden reeën bijvoorbeeld).

Onze *Reeënstichting Terschelling* zal deze ontwikkelingen deskundig beoordelen en eventueel becommentariëren. Een eerste doel is om de populatie de nodige rust te gunnen en de ontwikkelingen nauwgezet te volgen. Ondertussen stelt de stichting een uitgebreid beheer- en werkplan op. Dit wordt te zijner tijd op hun site bekend gemaakt, www.ReeTerschelling.nl.

Voor de Stichting zou het stimulerend zijn om een aantal donateurs in te kunnen schrijven. Daarvoor kan ieder zich aanmelden. Voor 7,50 per jaar bent u al donateur. Uitsluitend

belangstelling en interesse voor het ree is daarvoor nodig. Via de website wordt ieder zo duidelijk mogelijk geïnformeerd!